

15 oktober 2014 en hel dag i Skellefteå med idéer kring

Handläggning av ekonomiskt bistånd

Vem har idag, i Sverige, rätt till ekonomiskt bistånd?

Varför komplicerade svar på enkla frågor? Vi vill ju att det ska vara tvärtom! 23 frågor som dykt upp i samband med ekonomiskt bistånd i Skellefteå.

Ska personer med missbruksproblematik särbehandlas?

Vad är huvudsyftet med vår dokumentation?

Vilka bestämmelser finns som vi måste rätta oss efter?

Vad ska vi utreda när vi ska bestämma om EU-medborgare ska få bistånd? Uppehållsrätt? Eller inte ...?

Hur långt kan/ska vi som myndighet (samhällets maktmänniskor) gå, när det gäller att utreda enskildas rätt till bistånd?

Portalparagrafen i Socialtjänstlagen: respektera "människornas" integritet

Jag har tagit mig friheten att ta bort, kopierat, strukit under och ibland gjort egna kommentarer till de angivna källorna. Det kan hända att något blivit fel och jag hoppas att du har överseende därmed och vid tveksamheter kollar med källan.

De som gör så gôtt de kan, men ändå inte klarer sig, får bistånd om det inte går att lösa på annat sätt.

4 kap. Rätten till bistånd

1 § Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.

Vid prövningen av behovet av bistånd för livsföringen i övrigt får hänsyn inte tas till den enskildes ekonomiska förhållanden om rätten att ta ut avgifter för biståndet regleras i 8 kap.

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv

Vad är socialtjänstens roll i samhället, vad är vår huvudsakliga målsättning: Hålla budget? Hjälpa Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan? Noga bevaka att sökande får minsta möjliga bistånd? Eller ...?

1 kap. Socialtjänstens mål

1 § Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlikhet i levnadsvillkor,
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupper egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Å var står arbetslinjen?

1. Vilken planering kan man göra med en missbrukare som inte vill ta behandling för att man skall kunna besluta full norm?

Eftersom socialtjänstlagen bygger på frivillighet, så är det upp till den enskilde att bestämma vad planeringen går ut på (SoL 3 kap 5 § och 5 kap 9 §). Enligt Högsta förvaltningsdomstolens dom (RÅ 2009 ref 103) så är det inte möjligt att ge en person med missbruksproblematik avslag på grund av att "uppgjord plan inte följs". För att vi ska kunna använda tvångsåtgärder för att få någon drogfri gäller LVM.

Däremot riskerar sökande, inklusive personer med missbruksproblem, som inte deltar i vår utredning, att få avslag på ansökan. Det vill säga att inte komma på de besök som vi tycker behövs för att kunna utreda rätten till bistånd kan resultera i avslag.

Om det är uppenbart att sökanden använder biståndet till annat än vad det är avsett för (exempelvis missbruk) så är det möjligt att av den anledningen reducera riksnormen.

2. Om AF kan kräva negativa provtagningar kan ekonomihandläggaren då kräva det samma?

Nej, vi har olika uppdrag i samhället. Om Af tycker att någon på grund av misstänkt missbruk inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande, kan de avaktualisera denne. Vi, socialen, har däremot det yttersta ansvaret. Och vad gäller missbrukare så har vi även huvudansvaret för att hjälpa och stötta personen så mycket det går för att denne ska bli fri från sitt missbruk. Det skulle kunna uppfattas lite motsägelsefullt om vi i vår verksamhet (som bland annat innefattar att hjälpa och stötta personer med missbruksproblematik) skulle kräva att personerna ska vara drogfria för att få hjälp. Det finns exempel på personer som trots LVM-omhändertagande inte blivit fria från sina problem, vilket kan tas som ett argument för att vårt arbete helt ska bygga på frivillighet och att sökanden själv ska vara motiverad till att göra något åt sin situation för att det ska finnas chans till förbättringar.

3. Missbruk/neuropsykiatriska funktionshinder. Vilken hänsyn bör/ska vi ta till den enskildes olika svårigheter?

Vi är de i samhället som ska försöka integrera alla i samhället. De som har svårt att passa in i samhället kan lätt hamna utanför vilket kan bero på funktionshinder. De krav och ramar som ställs av samhället är inte alltid anpassade efter människor med särskilda problem. Detta är en viktig målgrupp för oss och lagstiftningen är helt klar på att vi ska göra individuella bedömningar utifrån var och ens förmågor och behov. Om inte vi, socialtjänsten, skulle anpassa oss efter de som samhället inte är anpassat efter, så finns en uppenbar risk att människor skulle fara mycket illa.

4. Om man gör ett avslag för att handlingsplanen inte hålls, hur länge får man ta avslags beslut på grund av att AFs planering inte hålls? Samma fråga fast kortnorm i stället för avslag?

Det finns olika uppfattningar om hur länge sökande måste göra så gott den kan för att komma in i vårt system (beviljad full norm) eller hur lång tid det måste gå efter att någon missat ett jobb innan denne är berättigad till full norm. Jag anser att huvudregeln är 30 dagar. Om sökande från ansökningstillfället gör så gott den kan för att påskynda sin egen försörjning tycker jag att de även under de 30 dagarna är berättigade till matpengar, hyra och el. När de sedan skött sina åtaganden som vi tycker är ok, så är de efter 30 dagar berättigade till hel norm. Om sökanden har möjlighet att komma igång med egen försörjning, men utan att ha, vad vi tycker, giltigt skäl för att inte göra det, så kan det i vissa fall resultera i avslag även på matpengar.

Mer om ekonomiskt bistånd till personer med missbruksproblematik på sidan 10

5. Hur bedömer vi människor och vilka krav är rimliga att ställa?

Mannen på gatan säger att vi måste ställa krav och att var och en måste ta sitt ansvar. Vi håller med men ska samtidigt se vilken förmåga den enskilde har att ta ansvar. Det finns ingen generell checklista med schablonkrav som ska gälla för alla. Vårt dilemma är många gånger att avgöra vad som beror på bristande förmåga och vad som beror på bristande vilja. Jag tycker att det är för stort krav att sökande ska kolla våra beräkningar som ligger till grund för beslut eller att de ska kolla att Försäkringskassan dragit rätt skatt. Jag tycker till och med att vi inte kan kräva att sökanden läser våra brev, det vill säga att om vi ska vara säkra på att vår information kommer fram så ska vi ha en muntlig kontakt.

6. Aktivt arbetssökande, räcker det med en aktuell handlingsplan från Arbetsförmedlingen?

Nej. Handlingsplanen måste följas och den innebär som regel att sökanden aktivt ska söka jobb. Om någon till hundra procent deltar i arbetsmarknadsåtgärder, så anses det att vara att göra så gott man kan. Om vi anser att den sökande borde kunna göra mer, så får vi kontakta ansvarig för arbetsmarknadsåtgärden, så att det fastställs rimliga krav.

7.Företagare "luddigt" i de allmänna råden där det står att företagare inte får uteslutas från försörjningsstöd...

Enligt kommunallagen 2 kap 8 § så får inte kommunen stötta enskilda näringsidkare om det inte finns synnerliga skäl. Ett sådant stöd skulle rucka konkurrensen och företag som inte bär sig, skulle kunna konkurrera ut företag som skulle klarat sig om inte konkurrensen fanns. Synnerliga skäl kan vara akut nödläge, att det är tydligt avgränsat behov som uppstått på grund av särskilda omständigheter som den enskilde inte kunnat råda över (exv en kund gått i konkurs vilket gjort att sökanden kommit i tillfälligt hjälpbehov, men som regel hänvisar vi till bank för att de ska göra bedömning om det ges möjlighet till lån för att rädda företaget).

8.Exempel på bra beslutsmotiveringar/formuleringar, bifall och avslag, yttrande till förvaltningsrätt.

Vad ansökan avser, bedömning, beslut och motivering. Fokusera på om sökanden gjort så gott den kunnat, om det går att lösa på annat sätt och om det sökta är nödvändigt för en skälig levnadsnivå. När sökanden uppfyller villkoren i SoL 4 kap 1 § är det, enligt min åsikt, tillräckligt med att hänvisa till lagparagrafen.

I yttrande ska argumenten i överklagan tas upp och avslagsmotiveringen betonas.

Bedömning

Sökanden har genom sitt deltagande i Af:s arbetsmarknadsåtgärd gjort vad han kunnat för att så snart som möjligt komma ut i egen försörjning. Det finns inte några andra försörjningsmöjligheter för hushållet.

Beslut

Du/Ni/Sökande uppfyller villkoren i socialtjänstlagens 4 kap 1 § och är därmed berättigad till sökt ekonomiskt bistånd. Ansökan beviljas med x kronor för november månad.

- - -

Bedömning

Sökanden har vid upprepade tillfällen uteblivit från xxxx-verksamheten. Vid två tillfällen har han inte heller hört av sig. Hans förklaring till att han inte kommit har inte varit trovärdiga och han har inte kunnat visa att det varit oskäligt krav att han hört av sig på något sätt. Därför bedöms att han inte gjort vad han kunnat för att så snart som möjligt få annan inkomst.

Han har fått utbetalt bostadsbidrag och antas därför inte vara i någon akut nödsituation. I och med att han vid flertal tillfällen har kontaktat ut och är väl insatt i regelsystemet, antas att han har förmåga att själv höra av sig om han skulle sakna matpengar.

Beslut

Din ansökan om ekonomiskt bistånd för november avslås eftersom du inte uppfyller socialtjänstlagens (4 kapitlet 1 §) villkor för att ha rätt till bistånd.

Ett villkor för att vara berättigad till ekonomiskt är att sökande gör allt den kan för att så snabbt som möjligt få andra inkomster. Eftersom du inte kommit på de överenskomna träffarna och inte heller meddelat godtagbara skäl för att inte komma, så anses du inte uppfylla detta villkor.

9. Hur dokumentera barnperspektivet i beslut etc?

Vid kortvarigt biståndsbehov kanske det inte alltid är nödvändigt att fördjupa sig i barnens situation. Kan kanske vara en risk att inte föräldrar vågar söka bistånd av rädsla för att deras föräldraroll ifrågasätts bara för att de inte har pengar att klara sig. Vid längre tids (tre månader?) kan det dock finnas skäl att fråga om hur barnen har det och tillsammans med sökande dokumentera det som kan ha betydelse. Information om fritidspeng och tanken bakom den kan vara en infallsvinkel.

Mer om dokumentation på sidan 12

10. Förutsättningar för hembesök vid misstanke om att någon är sammanboende?

Vårt jobb är inte att utreda misstankar om bidragsbrott, utan om det finns misstankar om detta ska det polisanmälas. Privatlivets helgd är heligt och vi har inte lagstöd för att göra hembesök. Om det är klart att sökanden inte har något emot ett hembesök för att visa sitt biståndsbehov är det möjligt att tillsammans med sökande komma överens om och när hembesök ska göras. Det får inte förekomma att sökande tror att de som söker socialbidrag måste ställa upp på att socialen kommer på besök för att ansökan ska kunna beviljas. Eller ännu värre att de tror att socialtjänsten hux flux kan komma hem och ringa på dörren för att någon sökt bistånd och socialen misstror sökandes lämnade uppgifter.

11. Integritet kontra kontroll. Var går gränsen för vår skyldighet att kontrollera?

Som regel ska den sökande godkänna de kontroller vi gör. När det gäller saker som vi kan kolla utan att ha personlig kontakt med andra myndigheter är inte sekretess något hinder. Däremot ska vi (som jag till skillnad mot Socialstyrelsen tycker) höra med sökande så fort vi måste ta personlig kontakt med någon, det vill säga då vi för någon tjänsteman på annan myndighet avslöjar att socialtjänsten är intresserad av en persons uppgifter. SoL 11 kap 11 §§ löser övriga myndigheter från deras sekretess vad avser vissa uppgifter, de kan alltså inte hänvisa till OSL och neka oss att få ut de uppgifterna. Vi ska ha tillräckligt underlag för att kunna bevilja bistånd., det vill säga sökande ska kunna visa att den gjort så gott den kunnat, att övriga möjligheter är uttömda och att det finns behov av det sökta.

12. Vilka uppgifter kan den enskilde vägra att lämna ut utan att för den skull riskera avslag på sin ansökan?

Om uppgifter går att få fram på annat sätt, eller inte behövs för att utreda biståndsbehovet, så kan inte vi hänvisa till att "enligt våra regler så måste du visa xxx" och avslå ansökan för att vi har våra rutiner.

Mer om integritet och utredningsmöjligheter på sidan 30

13. Hur bedöma uppsåt eller inte vid misstänkt bidragsbrott?

Så vitt jag vet så behöver vi juridiskt sett inte göra denna bedömning eftersom bidragsbrott ska polisanmälas. Sedan gör polis och åklagare bedömning om det ska åtalas för brott och hur det ska rubriceras.

14. Gärna en diskussion om EU-medborgarfrågor.

Ibland kan det nog, kanske, eventuellt hända att vi vid bedömning om EU-medborgare ska beviljas bistånd, inte har EU-tanken om att även vi ska göra så gott vi kan för att underlätta för den fria rörligheten som största riktmärke?

Det kan vara en stor fördel att känna till utlänningslagens bestämmelser om vad som krävs för att någon ska ha uppehållsrätt.

15. Hur ska vi kunna bedöma att EU-medborgare har en reell chans till arbete?

Utreda sökandes personliga förutsättningar (exv språk, kontakter, specialkunskaper, planeringsförmåga) och den lokala arbetsmarknaden (Af:s bedömning av arbetsmarknaden och sökandes chanser)

16. Om individen har försörjning i sitt hemland och säger upp sig för att flytta till Sverige?

Jag tycker att det skulle stå i strid mot likabehandlingsprincipen (=att en person som har uppehållsrätt ska behandlas lika som landets medborgare) om vi i sådant fall skulle bevilja bistånd. Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) beviljade inte prövningstillstånd för den kammarrättsdom som kom fram till annat ådå är det svårt att se att den är principiellt viktig - för då skulle HFD prövat den. Det finns några kammarrättsdomar som visar att den enskilde har ett eget ansvar för att planera för sin försörjning och uppfylls inte detta så påverkar det rätten till bistånd.

17. Arbetsförmedlingen bedömer att de har en reell chans till arbete, hur bedömer man detta? Ska vi gå efter AF:s bedömning?

Ja, om vi inte har anledning till annat.

Mer om bistånd till EU-medborgare på sidan 22

18. Hur ska vi tänka vad gäller etableringen? Man ska vara självförsörjande men pengarna räcker inte till?

Samma villkor som för övriga, dvs gör de så gott de kan och ändå inte har så de har möjlighet till en skälig levnadsnivå, så är de berättigade till bistånd.

19. Barns och ungas tillgångar och inkomster vad gäller?

Barn får enligt Socialstyrelsens allmänna råd ha besparingar på femton procent av prisbasbeloppet utan att det påverkar familjens rätt till bistånd.

Extra tillägget och hemmaboende ungdoms inkomst av anställning upp till ett prisbasbelopp per kalenderår påverkar inte heller biståndet. Detta innebär att ungdomar kan spara dessa inkomster utan att det påverkar hushållets rätt till bistånd. När föräldraansvaret upphör, så är situationen annorlunda, då tas hänsyn till om behovet kan tillgodoses med egna tillgångar.

Barn i hushåll är inte försörjningsskyldiga i förhållande till sina föräldrar så om ett barn har besparingar ska inte detta behöva användas för att försörja övriga familjen.

20. Husägare där kyl, frys, vattenberedare går sönder. Socialtjänstens ansvar?

Jag tror, utan att ha sett någon dom om det, att kyl anses som nödvändig för att ha en skälig levnadsnivå. Däremot tror jag inte att frys generellt sett är nödvändigt för en skälig levnadsnivå, men varmvatten anses nödvändigt för att ha en skälig levnadsnivå. Om taket rasar ihop torde det vara svårt att hävda att det inte är nödvändigt att reparera. Då kan det bli fråga om att se på andra boendeanternativ (låginkomstjämförelse).

21. Bodelning vid skilsmässa, dela hälften men blir sällan så...?

Vi får hjälpa sökande att göra en bedömning om det är värt att processa om tillhörigheterna. Kan bli aktuellt med bistånd till advokatkostnader. Samma resonemang som när sökandes make/-a innan äktenskapsskillnaden är klar vägrar att uppfylla sin försörjningsskyldighet.

22. Högskolestuderande med fullt studiemedel som har familj, berättigade till kompletterande försörjningsstöd under hela utbildningstiden?

Grundtanken är att studerande ska försörja sig inom studiefinansieringssystemet och kan de inte klara sig på det får de söka jobb. Socialstyrelsen tycker att sökanden ska få fullgöra påbörjad termin innan krav ställs på att sökande ska ställa sig till arbetsmarknadens förfogande.

Socialstyrelsen pekar i sin handbok på att det finns två möjligheter att räkna studerande sambors norm. Ett sätt är att räkna bort den studerande och halva hushållets biståndsbehov. Ett annat sätt är att räkna med studiemedlet som inkomst. För mig känns det mest naturligt att räkna studiemedlet som en vanlig inkomst och se om familjen klarar sig och, om de inte gör det, hur mycket som fattas för att ha möjlighet till en skälig levnadsnivå.

Det ingen ovanlig situation att studiemedlet inte räcker till utan studerande får försöka komplettera med extrainkomster på nå t sätt. Som jag ser det ska det till speciella omständigheter för att bevilja kompletterande bistånd, det vill säga att det får göras en bedömning av vilka alternativ som finns både till studier och till finansieringsmöjligheter.

23. Socialtjänstens ansvar vid bostadslöshet, barnfamiljer, ”utstraffade” på bostadsmarknaden, ”svarta” hyreskontrakt?

För att ha en skälig levnadsnivå ska man ha någonstans att bo. Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att människor ska en möjlighet till en skälig levnadsnivå. Trots att socialtjänsten inte är någon bostadsförmedling, så faller det ibland på oss att hjälpa människor med bostadsanskaffandet. Det är i de fall bostadslöshet inte bara beror på att det är ont om lägenheter, utan sökanden har särskilda svårigheter att bli accepterad som hyresgäst. Jag tror att de flesta kommuner har en önskan om att det inte ska finnas några som saknar tak över huvud eller några barnfamiljer som blir vräkta. Samtidigt finns det vissa minimikrav från hyresvärdar (och jag tror från de flesta andra åxå) om att en hyresgäst ska sköta sig. Detta gör att vi får ta ett stort ansvar för de som inte passar in på reguljära bostadsmarknaden. Om det inte finns andra alternativ så kan det bli så att vi får bevilja bistånd för att betala hyror till exempelvis för boende i provisoriska boenden som fritidshus (RÅ 2009 ref 4).

Personer med missbruksproblematik

Socialnämnden tyckte att missbrukarens behov av boende kunde tillgodoses genom att han flyttade in i kommunens boende, där han dessutom skulle få hjälp med sitt missbruk.

Kammarrätten i Sundsvall tyckte att det var rätt att avslå ansökan.

Tre paragrafer var aktuella:

SoL 4 kap 1 § som säger att bistånd beviljas till "den som inte själv kan ...", dvs sökanden ska göra vad den kan för att få annan försörjning;

SoL 4 kap 3 § som säger att riksnormen kan reduceras om det finns särskilda skäl, exv att biståndet används till annat än vad det är avsett till (exv missbruk) och

SoL 5 kap 9 § som säger att nämnden ska noga bevaka att planerad plan för hjälp och stöd fullföljs

Regeringsrättens dom, Regeringsrättens Årsbok 2009, referat nr 103 (RÅ 2009 ref 103).

SoL 4 kap 1 §

En arbetslös biståndssökande som kan arbeta ska genom att t.ex. aktivt söka arbete själv göra vad den kan för att på sikt bli självförsörjande. Socialtjänsten har också ett ansvar för att erbjuda den enskilde behövlig hjälp för att kunna uppnå detta.

När det gäller personer som på grund av t.ex. allvarligt missbruk inte bedöms kunna klara av att försörja sig själva måste socialtjänstens insatser emellertid ges en annan inriktning. I dessa fall har myndigheten att i första hand erbjuda honom eller henne hjälp mot missbruket.

Lagstiftaren har betonat att i det arbetet ska principerna om frivillighet och självbestämmande vara vägledande. Det framgår också av förarbetena att lagstiftaren inte har velat ge socialtjänsten möjlighet att vid prövningen av rätten till försörjningsstöd uppställa andra krav än vad som följer av 4 kap. 4 - 6 §§ SoL. (Jag tycker att denna, regeringsrättens, formulering är konstig eftersom SoL 4:1 säger att "Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd", vilket bör väl innebära att det krävs att den enskilde gör det den kan för att få bistånd????)

SoL 4 kap 3 §

En annan sak är att socialnämnden enligt 4 kap. 3 § andra stycket SoL kan beräkna de kostnadsposter i försörjningsstödet som ingår i riksnormen till en lägre nivå i ett enskilt fall, om det finns särskilda skäl för det. Bestämmelsen är emellertid inte aktuell i detta mål, eftersom de kostnader som nämndens avslagsbeslut omfattade, för boende och fackföreningsavgift, inte ingår i riksnormen.

SoL 5 kap 9 §

Kammarrätten har, under åberopande av intentionerna bakom 5 kap. 9 § SoL, funnit att nämnden haft fog för sina beslut, eftersom en utbetalning av bistånd i förevarande fall skulle innebära att nämnden medverkade till P.S:s fortsatta missbruk. En sådan tolkning och tillämpning av 5 kap. 9 § SoL är enligt

Regeringsrättens mening inte riktig. Som framgått ovan syftar den bestämmelsen till att framhålla dels socialtjänstens ansvar för aktivt uppsökande och motiverande arbete, dels att vård och behandling ska planeras i samförstånd med den enskilde missbrukaren.

Kontentan av detta:

Det kan således inte uppställas villkor för en missbrukare att han eller hon ska delta i t.ex. ett visst rehabiliteringsprogram. Om försörjningsstödet villkoras i sådana hänseenden innebär det i praktiken att myndigheten tillämpar en sanktion som socialtjänstlagen inte ger utrymme för. Regeringsrätten finner på grund härav att socialtjänsten inte kan vägra en missbrukare försörjningsstöd av det skälet att han eller hon inte vill godta, eller inte fullföljer, viss planering eller vissa insatser som har till huvudsakligt syfte att rehabilitera honom eller henne från missbruket (jfr RÅ83 2:70 och RÅ84 2:86).

Men delta i utredning

Socialstyrelsen skriver på sidan 21 i sina Allmänna råd (SOSFS 2013:1) "Om en enskild trots särskild begäran inte förser nämnden med det underlag som behövs eller motsätter sig att handläggaren tar nödvändiga kontakter, bör nämnden i regel kunna avslå ansökan."

Det finns några kammarrättsdomar där det bedömts att sökanden genom att inte komma på besök (exv Kr i Stockholm 17 maj 2004, mål nr 790-04), eller vägrat deltagit i planeringssamtal (exv KR i Göteborg 13 december 2010, mål nr 3220-10), inte visat att den varit berättigad till bistånd.

Inte använda biståndet till annat

Enligt 4 kap. 3 § andra stycket SoL kan socialnämnden beräkna de kostnadsposter i försörjningsstödet som ingår i riksnormen till en lägre nivå i ett enskilt fall, om det finns särskilda skäl för det. Detta kan t.ex. gälla en missbrukare som uppenbart inte använder biståndet till vad det är avsett för (prop. 1996/97:124 s. 170).

Kammarrätten i Jönköping ansåg 25 april 2013, mål nr 2942-12, "Utredningen i målet talar för att NN hade ett pågående missbruk i anslutning till den aktuella biståndsperioden. Det fanns till följd av detta befogad anledning befara att biståndet skulle komma att användas till annat än vad det var avsett för. Det har därför funnits särskilda skäl att på sätt nämnden gjort beräkna de kostnadsposter i försörjningsstödet som ingår i riksnormen till en lägre nivå."

Matpengar? Svält? Eget ansvar? Vårt ansvar?

I samma ärende anser kammarrätten att en missbrukare kan nekas matpengar, med motivering att behovet hade kunnat tillgodoses om inte tidigare inkomst använts till annat. Detta går helt emot regeringsrättsdomen RÅ 1995 ref 56, som slår fast att om sökande saknar mat och möjligheter att skaffa det, ska bistånd beviljas till det, oavsett anledning till situationen. Senare kammarrättsdomar har bedömt att detta inte gäller om sökande sätter i system att göra åt sina pengar till annat för att sedan söka bistånd till mat (exv KR Stockholm 9 december 2009, mål nr 4712-09 avslag matpengar och KR Göteborg 28 januari 2011, mål nr 1688-10 bifall matpengar).

Dokumentera - varför då?

RÄTTSSÄKERHET

Det ska klart framgå vad ansökan gäller, vilka faktiska omständigheter och händelser som haft betydelse för bedömningen av rätt till bistånd, vad som beslutats och vilket lagrum vi har för beslutet, socialtjänstlagen 11 kap 5 och 6 §§. Den enskilde har rätt att få reda på hur vi kommit fram till vårt beslut, förvaltningslagen 15, 16 och 17 §§.

SOCIALTJÄNSTLAGEN

11 Kap. Handläggning av ärenden

5 § Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling skall dokumenteras. Dokumentationen skall utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden skall förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.

6 § Dokumentationen skall utformas med respekt för den enskildes integritet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig skall detta antecknas.

FÖRVALTNINGSLAGEN

Anteckning av uppgifter

15 § Uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ärendet skall antecknas av myndigheten, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild.

Parters rätt att få del av uppgifter

16 § En sökande, klagande eller annan part har rätt att ta del av det som har tillförts ärendet, om detta avser myndighetsutövning mot någon enskild. Rätten att ta del av uppgifter gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

17 § Ett ärende får inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och han eller hon har fått tillfälle att yttra sig över den, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Myndigheten får dock avgöra ärendet utan att så har skett

1. om avgörandet inte går parten emot, om uppgiften saknar betydelse eller om åtgärderna av någon annan anledning är uppenbart obehövliga,
2. om ärendet rör tjänstetillsättning, antagning för frivillig utbildning, betygssättning, tilldelning av forskningsbidrag eller något jämförbart och det inte är fråga om prövning i högre instans efter överklagande,
3. om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet i ärendet, eller
4. om avgörandet inte kan uppskjutas.

Myndigheten bestämmer om underrättelsen ska ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt.

Underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

20 § Ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende skall innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får dock utelämnas helt eller delvis

1. om beslutet inte går någon part emot eller om det av någon annan anledning är uppenbart obehövligt att upplysa om skälen,
2. om ...

Men i Socialstyrelsens föreskrifter om dokumentation (SOSFS 2014:5) står att dokumentationen av ett beslut ska innehålla uppgifter om vilka skäl som ligger till grund för beslutet (sidan 17, 5 kap 14 §)

OSL 10 kap 3 §: ...En sådan handling eller ett sådant material får dock inte lämnas ut till parten i den utsträckning det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. ...

TILLSYN

Såväl extern som intern. Rättssäkerheten står i centrum.

Med tanke på att allt av betydelse ska dokumenteras, kan det vara viktigt att skriva ner vilken information som vi gett sökande bland annat om de villkor som gäller för att få bistånd. (Det viktiga är dock inte att få det nerskrivet utan det viktiga är att sökanden verkligen tagit emot och förstått vilka regler som gäller.)

Ibland får dokumentation, eller brist på dokumentation, väldigt stor betydelse ...

Åhlénsbranden

En 13-årig flicka som var LVU placerad tände eld på ett varuhus. Frågan var om socialnämnden var skadeståndsansvarig: Hade socialtjänsten gjort en korrekt bedömning av faresituationen, av risken för att något sån´ t här skulle kunna hända?

För att kommunen ska ha det skadeståndsansvar som försäkringsbolagen gör gällande krävs det att socialnämnden underlät att föranstalta om en uppsikt som på ett påtagligt sätt skulle ha motverkat faran för att X anlade nya bränder. **Utredningen i målet tillåter emellertid inte vare sig slutsatsen att en sådan uppsikt kunde åstadkommas eller att den inte var möjlig.** HD 27 mars 2013, mål nr T 2847-11

Ådå blev kommunen skyldig att betala drygt 56 miljoner för att det inte fanns dokumenterat hur de utrett och tagit ställning till risken att den omhändertagna flickan skulle vålla skada. (Det är naturligtvis inte säkert att kommunen sluppit skadestånd även om de skrivit ner allt de gjort - det kunde ju varit otillräckliga utredningar/åtgärder.)

UTVÄRDERING, KVALITETSSÄKRING

SoL 3 kap 3 § Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Detta kan göras olika i olika kommuner - kan vara fokus på särskilda grupper, arbetssätt, åtgärder eller annat. Ledningen beslutar och utifrån detta styrs vad som är viktigt att dokumentera. Nå´ t på gång i Skellefteå?

HANDLÄGGARBYTE

Det kan ibland vara stressigt att i samband med sjukdom eller semester få nya ärenden och då är det viktigt att det lätt går att hitta vad som har betydelse för ärendet, någon sorts sammanfattning. Det kan ju till och med vara så att man vid enstaka tillfälle efter en tid själv glömt bort hur situationen var och hur man resonerat innan man tog beslut ...

Viktigt att få med

VAD ANSÖKAN AVSER, BEDÖMNING, BESLUT OCH MOTIVERING

Går inte att kompromissa bort när det gäller avslagsbeslut. Om det har funnits särskilda skäl är det särskilt viktigt att få med hur detta har påverkat beslutet, för att en annan sökande som har samma "särskilda skäl" ska få en likartad bedömning.

INSAMLAT UTREDNINGSMATERIAL, MED KÄLLHÄNVISNING

Förvaltningslagen 15 §.

LÄMNAD INFORMATION

Vad vi talat om angående regelverket, exempelvis om krav och rättigheter.

Om vi fått tillåtelse att bryta sekretessen genom att exempelvis kontakta anhöriga eller andra myndigheter.

LOKALA PRIORITERINGAR

Ledningen eller arbetsgrupp bestämmer att det ska göras särskilda satsningar, exempelvis på handlingsplaner.

Dokumentation i verksamhet
som bedrivs med stöd av
SoL, LVU, LVM och LSS

Socialstyrelsens
författningssamling

Ska vara lätt att följa ärendet

Handlingar som upprättas och gäller enskilda ska begränsas till att innehålla uppgifter som bedöms vara tillräckliga, väsentliga och ändamålsenliga i förhållande till vad saken gäller (SOSFS 2014:5, 4 kap 1 §).

Journalanteckningar och andra handlingar som hör till den enskildes personakt ska vara väl strukturerade och tydligt utformade och hållas ordnade så att det enkelt går att följa och granska handläggningen av ärenden.

Begrepp som används i dokumentationen ska så långt som möjligt vara entydiga. Av de upprättade handlingarna ska det framgå vad som är faktiska omständigheter och händelser av betydelse och vad som är bedömningar.

En dokumenterad händelse av betydelse ska även innehålla uppgifter om när händelsen har inträffat. Av varje upprättad handling ska det framgå varifrån uppgifterna kommer, vem (namn, befattning eller titel) som har upprättat den och när det gjordes (år, månad, dag) (4 kap:7, 8 §§).

Journal

De saker som uppräknas i socialtjänstlagen 11 kap 5 § (beslut, åtgärder, faktiska omständigheter och händelser av betydelse för handläggning, genomförande eller uppföljning) ska fortlöpande och utan oskäligt dröjsmål dokumenteras i journalen.

Av journalen ska det framgå när

1. åtgärder enligt första stycket har vidtagits och av vem,
2. faktiska omständigheter eller händelser av betydelse har inträffat, och
3. en handling av betydelse för handläggningen av ett ärende eller för genomförandet eller uppföljningen av en insats har kommit in till eller upprättats av den som bedriver verksamhet.

Av journalen ska det framgå om

1. ställföreträdare, ombud eller biträde har medverkat vid handläggning av ett ärende eller vid genomförande eller uppföljning av en insats, och
2. tolk eller kommunikationsstöd har använts vid kontakter med den enskilde.
3. den enskilde berörs av en Lex Sarah-rapport/-anmälan eller polisanmälan

Allmänna råd

Journalanteckningar bör vara

1. kortfattade,
2. innehålla tydliga hänvisningar till andra handlingar i personakten som ger ytterligare information

Journalanteckningar som görs i samband med ett möte med den enskilde eller ett möte med flera personer bör begränsas till uppgifter om vilka personer som har deltagit vid mötet, vilka frågor som i huvudsak har behandlats och vad mötet har resulterat i.

Journalanteckningar som görs i samband med telefonsamtal och elektroniska meddelanden bör begränsas till uppgifter om vem som har tagit kontakt, i vilket syfte och vad som i huvudsak har kommit fram.

Journalanteckningar som gäller handlingar som har kommit in till eller upprättats av den som bedriver verksamhet bör begränsas till uppgifter om vilken typ av handling det gäller, innehållet i korthet och var handlingen i sin helhet finns tillgänglig i personakten.
(SOSFS 2014:5, 4 kap 9-11 §§)

Dokumenteras, finnas i personakt

En personakt ska innehålla uppdaterade uppgifter om

1. namn
2. personnummer
3. andra kontaktuppgifter till den enskilde.
4. behov av tolk och i så fall vilket språk,
5. behov av kommunikationsstöd,
6. förordnande av god man eller förvaltare med uppgifter om vem som har förordnats, för vilket eller vilka uppdrag samt kontaktuppgifter,
7. om den enskilde har skyddade personuppgifter genom sekretessmarkering eller beslut om kvarskrivning (SOSFS 2014:5, 4 kap 4, 5 §§)

Dokumentation av en ansökan, begäran, anmälan eller uppgifter som har kommit till nämndens kännedom på annat sätt och som kan föranleda åtgärd ska innehålla uppgifter om

1. vad saken gäller,
2. vem eller vilka som uppgifterna avser,
3. uppgifter av betydelse för saken som har lämnats till nämnden.
4. vem som har lämnat uppgifterna såvida de inte har lämnats anonymt,
5. när och hur uppgifterna har lämnats till nämnden, och
6. namn och befattning eller titel på den som har tagit emot uppgifterna.

Allmänna råd

För att undvika missförstånd bör det framgå av dokumentationen att nämnden har kontrollerat med uppgiftslämnaren att muntliga uppgifter har uppfattats korrekt. (5 kap 1 §)

Om förhandsbedömning (vilket inte behöver göras vid ansökningar eftersom de alltid ska utredas, dvs det finns inget val att bedöma) **leder fram till beslut att inte inleda en utredning**, ska detta dokumenteras med uppgifter om

1. att en utredning inte inleds,
2. skälen för nämndens beslut,
3. beslutsdatum, och
4. namn och befattning eller titel på den som har fattat beslutet.

Allmänna råd

Om den enskilde redan har en personakt hos nämnden, bör beslutet att inte inleda en utredning antingen dokumenteras i personakten eller antecknas på eller i anslutning till den inkomna eller upprättade handling som låg till grund för nämndens förhandsbedömning.

Om den enskilde inte redan har en personakt, bör beslutet att inte inleda en utredning antecknas på eller i anslutning till den inkomna eller upprättade handling som låg till grund för nämndens förhandsbedömning.

Om förhandsbedömningen leder till ett beslut att inleda en utredning ska detta dokumenteras i journalen. Även datum för beslutet samt namn och befattning eller titel på den som har fattat beslutet ska dokumenteras. (5 kap 2, 3 §)

Om den enskilde har lämnat samtycke till att nämnden får kontakta andra myndigheter eller personer, ska den enskildes samtycke dokumenteras. Av dokumentationen ska det framgå

1. vilka andra myndigheter, personer som får kontaktas,
2. vilket syftet är med de olika kontakterna
3. när samtycket har lämnats.

Om den enskilde återkallar hela eller delar av sitt samtycke ska detta dokumenteras så att det tydligt framgår att samtycket inte längre gäller eller har ändrats. (5 kap 5 §)

(Jag tycker att det av dokumentationen ska framgå att den enskilde fått reda på att samtycket kan återkallas och hur det ska gå till - exempelvis att det på samtyckesformuläret kan skrivas "Makulerat" och datum + namn på handläggare som medverkat vid återtagandet. Jag tror att samtyckesformuläret är en allmän handling och inte kan tas bort från dokumentationen. Troligtvis enbart en akademisk fråga eftersom jag tror att det är ytterst sällan den blir aktuell, men det kan kanske ha en lite förtroendehöjande effekt om sökande blir upplyst om sina rättigheter och hur vi ser på vår roll. Av samma anledning tycker jag det är viktigt att tala om vilka andra myndigheters register som vi har tillgång till, dvs som vi kan kolla utan att rucka på vår sekretess.)

Av dokumentationen ska det framgå

1. hur den enskilde uppfattar sina behov,
2. om nämnden har använt standardiserade bedömningsmetoder som en del i utredningen och i så fall vilken eller vilka,
3. vilken bedömning som nämnden har gjort av den enskildes behov,
4. vilka faktiska omständigheter och händelser av betydelse som ligger till grund för nämndens bedömning,
5. om den enskilde inte har uttryckt hur han eller hon uppfattar sina behov + skälen till detta. (5 kap 7 §)
6. Om nämnden har upprättat en författningsreglerad plan för insatser till den enskilde. (5 kap 8 §)

Ett beslutsunderlag ska göras inför beslut. Det ska innehålla faktiska omständigheter, händelser av betydelse och bedömningar som ligger till grund för beslutet. Av beslutsunderlaget ska det framgå

1. vad ärendet gäller,
2. vem eller vilka personer ärendet avser, och
3. vilka överväganden som ligger till grund för nämndens förslag till beslut. (5 kap 9 §)

Kommunicering av uppgifter som kommer från någon annan än den sökande ska dokumenteras.

Av dokumentationen ska det framgå

1. när,
2. på vilket sätt uppgifterna kommunicerats,
3. vilka synpunkter som den enskilde har fört fram,
4. samt när och på vilket sätt synpunkterna kom nämnden tillhanda. (5 kap 12 §)

Dokumentationen av ett beslut ska innehålla uppgifter om

1. vem eller vilka beslutet avser,
2. vad som har beslutats,
3. vilket lagrum som ligger till grund för beslutet,
4. vilka skäl som ligger till grund för beslutet,
5. beslutsdatum, och
6. vilken nämnd eller person (namn och befattning eller titel) som har fattat beslutet.

Om ett beslut har rättats enligt 26 § förvaltningslagen (1986:223) eller omprövats enligt 27 §, ska detta dokumenteras med uppgifter om vem som har gjort det och när. (5 kap 14 §)

Verkställighet av beslut, eller dom, ska dokumenteras. (5 kap 20 §)

Om nämnden har underrättat den enskilde muntligt om innehållet i ett beslut eller om hur ett beslut som går honom eller henne emot kan överklagas, ska det av dokumentationen framgå

1. när och
2. på vilket sätt den enskilde har underrättats.

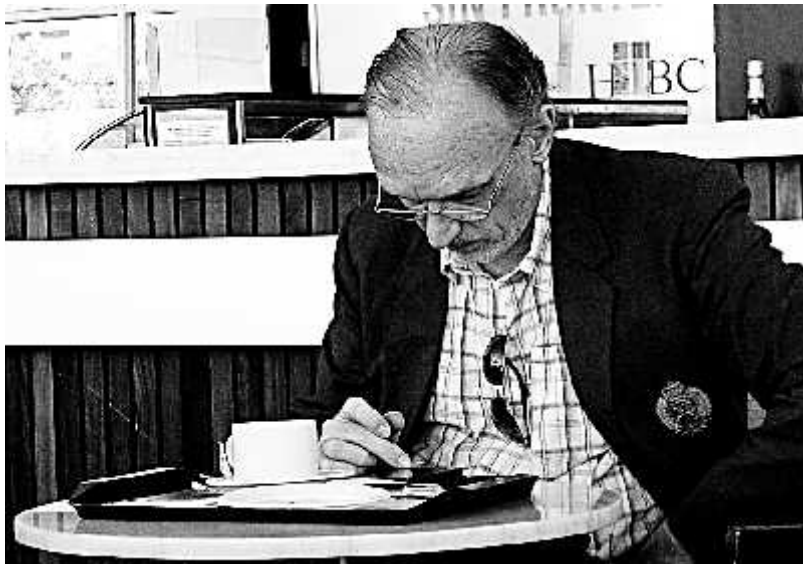
En bestämmelse om att en underrättelse alltid ska göras skriftligt om parten begär det finns i 21 § tredje stycket förvaltningslagen. (5 kap 16 §)

(Jag tycker att vi åxå ska skriva ner att vi, enligt förvaltningslagens 4 § om serviceskyldighet, talat om för sökanden att den har rätt till att få ett skriftligt beslut och anledningen till att vi inte skickar ett skriftligt beslut.)

Av dokumentationen ska det framgå om

1. ett beslut har överklagats,
2. nämnden har omprövat beslutet enligt 27 § förvaltningslagen,
3. nämnden har skickat ett överklagande vidare till förvaltningsdomstol,
4. när en förvaltningsdomstol har avgjort målet,
5. när avgörandet har vunnit laga kraft. (5 kap 17 §)

(Antar att det är givet att dokumentera en domstols dom i ett ärende och hur vi resonerat om det: överklaga eller inte?)

"Uppdrag till utföraren

5 kap 22 § Nämndens uppdrag till en utförare ska dokumenteras och innehålla uppgifter om den enskildes namn, personnummer och andra kontaktuppgifter samt uppgifter som anges i 4 kap. 4 § andra stycket och 4 kap. 5 §.

Dokumentationen av nämndens uppdrag ska också innehålla uppgifter om

1. vilken bedömning som nämnden har gjort av den enskildes behov,
2. vad som ingår i uppdraget,
3. vilket eller vilka mål som gäller för insatsen,
4. former för uppföljning i det enskilda fallet,
5. vilken information som efter en prövning enligt bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), 15 kap. 1 § SoL eller 29 § LSS ska återföras till nämnden i samband med att insatsen avslutas, och
6. namn och kontaktuppgifter till ansvarig handläggare hos nämnden.

?

Av dokumentationen ska det framgå när uppdraget, efter en prövning enligt bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen, har lämnats till utföraren.

5 kap 23 § Åtgärder som vidtas av nämnden för att följa upp att den enskilde får den beviljade insatsen utförd enligt nämndens beslut och gällande författningar ska dokumenteras. Detsamma ska gälla åtgärder som vidtas av nämnden för att följa upp insatsen mot fastställda mål och den planering som har gjorts tillsammans med den enskilde.

Av dokumentationen ska det också framgå om den enskilde har fört fram några klagomål till nämnden på handläggningen av ett ärende eller på genomförandet av en insats och i så fall vilka åtgärder som har vidtagits av nämnden.

Allmänna råd

Av dokumentationen bör det framgå

- när och på vilket sätt insatsen har följts upp,
- hur den enskilde uppfattar insatsen i förhållande till sina behov och önskemål,
- om nämnden har använt standardiserade bedömningsmetoder som en del i uppföljningen och i så fall vilken eller vilka,
- vilken bedömning nämnden har gjort av om insatsen har genomförts enligt nämndens beslut och gällande författningar,
- vilken bedömning nämnden har gjort av den enskildes situation, och
- om några behov av åtgärder har identifierats genom uppföljningen."

(Jag vet inte om praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt SoL 4 kap 4 §, är att betrakta som en insats eller inte. I mina ögon är en insats något som någon söker och vi tar ställning till om vi ska bevilja eller inte, det vill säga att jag anser inte att krav på praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet är en insats. Däremot kan en sökande be/söka om att få vara med i någon av oss ordnad praktik åtdå kan det mer liknas vid en insats. Oavsett detta så gäller [bland annat enligt SoL 11 kap 5 §] att vi vid beslut om att ställa krav enligt SoL 4 kap 4 § måste skriva ner hur vi uppfyllt de krav som paragrafen ställer på oss. Vi kan se att sex villkor ska vara uppfyllda och som följaktligen ska dokumenteras.)

SOCIALTJÄNSTLAGEN

4 Kap. Rätten till bistånd

4 § Socialnämnden får begära att den som får försörjningsstöd under viss tid ska delta i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Den praktik eller kompetenshöjande verksamhet som avses i första stycket ska syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Verksamheten ska stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, där så är lämpligt, på en fortsatt utbildning. Den ska utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar.

Socialnämnden ska samråda med Arbetsförmedlingen innan beslut fattas enligt första stycket.

EU-MEDBORGARE

+norrmän, islänningar & liechtensteinare = EES-medborgare

En av grundtankarna med Europeiska unionen är att underlätta den fria rörligheten för unionsmedborgare. Hur bidrar vi på bästa sätt till detta?

Rörlighetsdirektivet 2004/38/EG

Artikel 24

Likabehandling

1. Om inte annat följer av sådana specifika bestämmelser som uttryckligen anges i fördraget och sekundärlagstiftningen skall alla unionsmedborgare som enligt detta direktiv uppehåller sig i den mottagande medlemsstaten åtnjuta samma behandling som den medlemsstatens egna medborgare inom de områden som omfattas av fördraget.

Även familjemedlemmar som inte är medborgare i en medlemsstat, men som har uppehållsrätt eller permanent uppehållsrätt, skall åtnjuta denna rättighet.

Det betyder att vi som steg ett ska ha reda på om personen vistas här enligt rörlighetsdirektivet, det vill säga: Har personen uppehållsrätt? Om personen inte har uppehållsrätt begränsas som regel bistånd till hjälp i akut nödläge, exempelvis hjälp med hemresa om detta inte går att ordna på annat sätt.

Som steg två ska vi, om personen har uppehållsrätt, utreda om sökanden uppfyller socialtjänstlagens villkor för att ha rätt till bistånd. De som gör så gott de kan för att så snabbt som möjligt bli självförsörjande ska ha bistånd så de klarar sig om det inte går att lösa på annat sätt.

Steg 1: Har personen uppehållsrätt?

Det första vi ska göra är alltså att utreda om sökanden uppfyller villkoren för att ha uppehållsrätt.

Det finns enligt utlänningslagen fyra olika kategorier som har uppehållsrätt. Dessutom har deras familjemedlemmar uppehållsrätt, även om de inte är EES-medborgare.

Tidigare, innan 1 maj 2014, fanns en registreringskyldighet hos Migrationsverket för tre av kategorierna. Nu är det bara familjemedlemmar som kommer ifrån något land utanför EES, som ska söka om uppehållskort hos Migrationsverket. Det vill säga att i de fall som sökanden består av en unionsmedborgare och dennes familjemedlem från icke-EES-land, så kan vi se dennes uppehållskort för att veta att den enligt Migrationsverkets bedömning uppfyller kraven som familjemedlem.

I utlänningslagen 3 a kap finns bestämmelser om EES-medborgares uppehållsrätt. I många fall finns det väldigt konkreta bestämmelser som vi kan ha nytta av att känna till att de finns.

Utlänningslagen

3 a kap. Uppehållsrätt för EES-medborgare m.fl.

Allmänna bestämmelser

1 § Med uppehållsrätt avses en rätt för EES-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd i enlighet med vad som sägs i detta kapitel. Lag (2006:219).

2 § /Träder i kraft I:2014-05-01/ Med familjemedlem till EES-medborgare avses i denna lag en utlänning som följer med eller i Sverige ansluter sig till en EES-medborgare och som är

1. make eller sambo till EES-medborgaren,
2. släkting i rakt nedstigande led till EES-medborgaren eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är beroende av någon av dem för sin försörjning eller är under 21 år,
3. släkting i rakt uppstigande led till EES-medborgaren eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är beroende av någon av dem för sin försörjning, eller
4. **annan familjemedlem**, om familjemedlemmen i det land som han eller hon har kommit från är beroende av EES-medborgaren för sin försörjning eller ingår i EES-medborgarens hushåll eller om det av allvarliga hälsoskäl absolut krävs att EES-medborgaren personligen tar hand om familjemedlemmen.

Med familjemedlem till EES-medborgare avses i denna lag även en utlänning med sådan familjeanknytning som anges i första stycket till en svensk medborgare som återvänder till Sverige efter att ha utnyttjat sin rätt till fri rörlighet enligt rörlighetsdirektivet och som utlänningen har följt med eller anslutit sig till när den svenska medborgaren utnyttjat sin rätt till fri rörlighet. Lag (2014:198).

Uppehållsrätt

3 § En EES-medborgare har uppehållsrätt om han eller hon

1. är arbetstagare eller egen företagare i Sverige,
2. har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning,
3. är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige, eller
4. har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige. Lag (2006:219).

4 § /Träder i kraft I:2014-05-01/ En sådan familjemedlem till en EES-medborgare som avses i 2 § första stycket har uppehållsrätt om EES-medborgaren har uppehållsrätt enligt 3 §.

En sådan familjemedlem till en EES-medborgare som avses i 2 § andra stycket har uppehållsrätt.

Uppehållsrätt enligt första eller andra stycket föreligger inte om ett äktenskap ingåtts, ett samboförhållande inletts eller en utlänning adopterats uteslutande i syfte att ge utlänningen uppehållsrätt. Lag (2014:198).

5 § Uppehållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. Lag (2006:219).

Att behålla uppehållsrätt i vissa fall /Rubriken träder i kraft I:2014-05-01, fanns tidigare i förordningen/

5 a § /Träder i kraft I:2014-05-01/ En EES-medborgare som har uppehållsrätt som arbetstagare eller egen företagare enligt 3 § 1 anses som arbetstagare respektive egen företagare och behåller sin uppehållsrätt även om han eller hon

1. drabbas av tillfällig arbetsförmåga på grund av sjukdom eller olycksfall, eller
2. inleder en yrkesutbildning.

I fall som avses i första stycket 2 måste utbildningen ha samband med den tidigare sysselsättningen, förutom i fall då EES-medborgaren är ofrivilligt arbetslös.

En EES-medborgare som har uppehållsrätt som arbetstagare enligt 3 § 1 anses som arbetstagare och behåller sin uppehållsrätt om han eller hon är ofrivilligt arbetslös efter mer än ett års anställning och har anmält sig som arbetssökande vid den offentliga arbetsförmedlingen.

Har EES-medborgaren fullgjort en anställning som varit tidsbegränsad till mindre än ett år eller inträffar den

ofrivilliga arbetslösheten under de första tolv månaderna av en anställning, anses EES-medborgaren under motsvarande förutsättningar i stället som arbetstagare i sex månader och behåller sin uppehållsrätt under samma tid. Lag (2014:198).

5 b § /Träder i kraft I:2014-05-01/ En EES-medborgares familjemedlem som inte själv är EES-medborgare behåller sin uppehållsrätt om den person från vilken han eller hon härlett sin uppehållsrätt avlider, under förutsättning att familjemedlemmen då har vistats i Sverige som familjemedlem under minst ett år och

1. är arbetstagare eller egen företagare i Sverige,
2. har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige, eller
3. är medlem i en familj som redan är bildad i Sverige av en person som uppfyller villkoren i 1 eller 2. Lag (2014:198).

5 c § /Träder i kraft I:2014-05-01/ En EES-medborgares familjemedlem som är släkting i rakt nedstigande första led till EES-medborgaren och som är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige behåller sin uppehållsrätt om den förälder från vilken han eller hon härlett sin uppehållsrätt avlider eller reser ut ur Sverige. Detsamma gäller en person som har vårdnaden om familjemedlemmen. Upphållsrätten kvarstår till dess att familjemedlemmen har avslutat studierna. Lag (2014:198).

5 d § /Träder i kraft I:2014-05-01/ En EES-medborgares familjemedlem som inte själv är EES-medborgare behåller sin uppehållsrätt om anknytningen till den person från vilken han eller hon härlett sin uppehållsrätt upphör genom äktenskapsskillnad, ogiltigförklaring av äktenskapet eller upphörande av samboförhållandet, under förutsättning att han eller hon uppfyller vad som föreskrivs i 5 b § 1, 2 eller 3 och

1. äktenskapet eller samboförhållandet har varat i minst tre år, varav minst ett år i Sverige, när förfarandet för äktenskapsskillnad eller ogiltigförklaring av äktenskapet eller upplösning av samboförhållandet inleds,
2. vårdnaden av EES-medborgarens barn har överlåtits på familjemedlemmen,
3. det är befogat med hänsyn till särskilt svåra omständigheter i förhållandet, eller
4. familjemedlemmen genom överenskommelse mellan föräldrarna eller genom domstolsbeslut har rätt till umgänge med ett barn och denna umgängets rätt måste utövas i Sverige. Lag (2014:198).

Permanent uppehållsrätt

6 § En EES-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år har permanent uppehållsrätt. Lag (2006:219).

7 § En EES-medborgares familjemedlem som inte själv är EES-medborgare och som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år med den person från vilken han eller hon härleder sin uppehållsrätt, har permanent uppehållsrätt. Lag (2006:219).

8 § Det som sägs i 6 och 7 §§ påverkas inte av tillfälliga vistelser utanför Sverige som inte överstiger sammanlagt sex månader per år eller av en längre vistelse utanför Sverige på grund av obligatorisk militärtjänstgöring. Detsamma gäller vid vistelse utanför Sverige under högst tolv på varandra följande månader på grund av graviditet och förlossning, allvarlig sjukdom, studier eller yrkesutbildning, utstationering på grund av arbete i ett annat land eller särskilda skäl. Lag (2006:219).

9 § Den permanenta uppehållsrätten gäller utan villkor och kan endast upphöra om utlänningen har vistats utanför Sverige i mer än två på varandra följande år. Lag (2006:219).

Upphållskort m.m. /Rubriken träder i kraft I:2014-05-01/

10 § /Träder i kraft I:2014-05-01/ En EES-medborgares familjemedlem som inte själv är EES-medborgare och som har uppehållsrätt ska ansöka om uppehållskort hos Migrationsverket senast tre månader efter det att han eller hon kom till Sverige. Detta gäller dock inte för en utlänning som har ett giltigt uppehållstillstånd eller som inom tre månader från ankomsten till Sverige har ansökt om ett sådant tillstånd. Lag (2014:198).

11 § /Träder i kraft I:2014-05-01/ Om det kan antas att en EES-medborgares familjemedlem är skyldig att ansöka om uppehållskort enligt 10 §, får Migrationsverket förelägga honom eller henne att fullgöra denna skyldighet. Migrationsverket får även förelägga familjemedlemmen att lämna in sådana handlingar som är nödvändiga för att uppehållskort ska kunna utfärdas. Lag (2014:198).

12 § Ett föreläggande enligt 11 § får förenas med vite.

Fråga om utdömande av vite prövas av migrationsdomstol på ansökan av Migrationsverket.

Vid prövning av en fråga om utdömande av vite får även vitets lämplighet bedömas. Lag (2006:448).

12 a § /Träder i kraft I:2014-05-01/ Migrationsverket ska utfärda

1. intyg om permanent uppehållsrätt till en EES-medborgare som har ansökt om sådant intyg och som har permanent uppehållsrätt,

2. uppehållskort till en EES-medborgares familjemedlem som inte själv är EES-medborgare, om han eller hon har ansökt om sådant kort och har uppehållsrätt, och

3. permanent uppehållskort till en EES-medborgares familjemedlem som inte själv är EES-medborgare, om han eller hon har ansökt om sådant kort och har permanent uppehållsrätt. Lag (2014:198).

Bemyndiganden

13 § /Träder i kraft I:2014-05-01/ Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kraven i 3–7 §§.

Lag (2014:198).

14 § /Träder i kraft I:2014-05-01/ Regeringen får meddela föreskrifter om vilka handlingar som ska lämnas vid ansökan om uppehållskort. Lag (2014:198).

Kategori 1: Arbetstagare och egen företagare i Sverige

Följande gällde 2005 och jag tror att det fortfarande är giltigt när det gäller uppehållsrätt som arbetstagare. Begreppet "arbetstagare" vad avser fri rörlighet har en gemenskapsrättslig innebörd och det får inte ges en nationell tolkning. De kriterier som EG-domstolen fastställt är bindande för alla medlemsstater.

24. Arbetet som utförs är en faktisk och genuin ekonomisk aktivitet.
25. Arbetstagare utför, under en viss tid, mot ersättning, arbete av ekonomiskt värde åt någon annan under dennes ledning.
26. Det är inte nödvändigt att arbetstagaren kan försörja sig på sin inkomst, men det får inte vara så ringa att det i praktiken är av helt marginell och underordnad betydelse, se Kammarrätten i Göteborgs dom 11 juni 2010, mål nr 3177-09.
27. Något direkt krav på att lönen ska utges i form av pengar finns inte. Även den som får lön i form av kost och logi kan betraktas som arbetstagare. (Som jag ser det krävs det dock mycket speciella omständigheter för att vi ska betrakta någon som anställd om den inte får lön. Ett fall gällde en person som under ett och ett halvt år vistats i ett annat land i ett form av kooperativt leverne och därmed klarat sig. Domen gällde inte bistånd till uppehälle, han klarade sig även fortsättningsvis, utan om han skulle få stanna i landet. Jag tycker exempelvis inte att den som "jobbar" som hembiträde och får "betalt" med gratis sängplats och mat är att betrakta som "anställd" och därmed har uppehållsrätt. (Oklart om denna bedömning fanns med i Göteborgsdomen ovan)
28. En musiklärare som arbetade tolv timmar i veckan ansågs uppfylla kravet på anställd och därmed ha uppehållsrätt. I ett annat rättsfall har det räckt med tio timmar i veckan.

Prop 2005/06:77 Genomförande av EG-direktivet om unionsmedborgares rörlighet inom EU och varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning, på sidan 183 finns angivet källor till ovanstående. På "eur-lex.europa.eu/sv/index.htm" kan man söka i EU:s databaser (även om jag inte lyckats nå t vidare).

Enligt likabehandlingsprincipen har en företagare från annat EES-land lika mycket (litet?) rätt till bistånd som svenska företagare (enligt kommunallagen 2 kap 8 §), dvs bistånd kan vara aktuellt i akut nödläge om inte annan lösning finns.

Socialstyrelsen har gett ut en skrift om "Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området" som med hjälp av domar och olika exempel förklarar regelverket.

Finns på Socialstyrelsens hemsida.

Kategori 2: Arbetssökande med en verklig möjlighet att få en anställning

Vi ska alltså utreda om den sökande har "en verklig möjlighet att få en anställning". Detta beror dels på den enskildes förutsättningar, dels på den lokala arbetsmarknaden.

Personliga förutsättningar: Språk, Specialkunskaper, Kontakter, Hur väl genomtänkt/planerat?

Lokala arbetsmarknaden: Af:s bedömning, har de någon möjlighet att komma med en kvalificerad gissning hur lång tid det kan antas ta innan sökanden har en anställning? Finns tänkbara jobb? Finns personer med liknande kvalifikationer å hur länge har de stått till arbetsmarknadens förfogande?

Tidsperspektiv för arbetssökande EES-medborgare?

Sex månader enligt Antonissendomen (EG-domstolen, mål C-292/89) från åttitalet eller jämföra med a-kassans tre månader som gäller 2014?

Kan det antas att de arbetssökande som regel lämnar landet om de inte får något arbete? (Regeringens proposition 2005/06:77 sidan 110)

Jag tycker att det är väldigt märkligt att EG-domstolens dom i Antonissen-situationen, ska användas som mått för utredningstiden för att kunna se om någon "har en verklig möjlighet att få en anställning"!!?! Domen säger att det under 80-talet var OK för Storbritannien att ha en **maxgräns** på sex månader. Lämplig minimigräns på 10-talet??

Oavsett detta är det viktigt att vi talar om för en arbetssökande EES-medborgare som beviljas bistånd att det är för en månad i taget och så länge som vi bedömer att det finns en "verklig chans att den får en anställning".

Ur Antonissendomen: "kan en tidsfrist på sex månader --- inte anses otillräcklig för att ge de berörda personerna möjlighet att, i värdlandet, informera sig om de erbjudanden om anställning som motsvarar deras yrkesmässiga kvalifikationer och att, i förekommande fall, vidta nödvändiga åtgärder för att bli anställd och en sådan tidsfrist inskränker således inte den ändamålsenliga verkan av principen om fri rörlighet."

I UtIL 3 a kap, 5 a § anges att de som haft en anställning kortare tid än tolv månader har uppehållsrätt som anställd i sex månader efter avslutad anställning om den anmält sig på Af. Den regeln skulle sakna betydelse om det skulle vara en sexmånadersgräns för alla...?

Kategori 3: Studerande

De ska kunna försörja sig själv och sina familjemedlemmar, vilket gör att vi inte har så många ansökningar ifrån denna kategori. Kan exempelvis vara i akut nödlägen och då gäller likabehandling.

Kategori 4: Med tillräckliga inkomster/tillgångar för att klara sig själv

Ligger i förutsättningarna att denna grupp inte blir aktuella hos oss. Om det är akut nödläge, exv bankstrul, kan de dock vara berättigade bistånd. Jag tror att det i en sådan situation skulle bli fråga om "förskott på förmån", beviljas enligt SoL 4 kap 1 § med villkor om återbetalning.

Familjemedlem: exempelvis barn som är beroende av sin förälder

En 26-årig kvinna från Filippinerna ansågs vara beroende av sin mor som tjugotre år tidigare lämnat henne till sin mor (det vill säga till flickans mormor). Mamman hade därefter flyttat till Tyskland. Fått medborgarskap där. Gift sig med en norsk man. Bosatt sig i Sverige. Under flera år hade de regelbundet skickat pengar till dottern. Migrationsöverdomstolen frågade EU-domstolen om 26-åringen skulle anses vara beroende av mamman för sin försörjning.

Det måste vara styrkt att det föreligger ett faktiskt beroendeförhållande i släktingens ursprungsland. "Det är däremot inte nödvändigt att fastställa varför beroendeställning föreligger och därmed varför bistånd ges." Det räcker med att visa att pengar regelbundet och under lång tid överförts för att släktingen skulle kunna sörja för sina grundläggande behov i ursprungslandet. Det kan inte "krävas att släktingen dessutom visar att hon försökt att få ett arbete, få hjälp för sin försörjning från ursprungslandets myndigheter och/eller på annat sätt klara sin försörjning men att detta inte har varit möjligt". EU-domstolen 16 januari 2014 (mål C-423/12)

Migrationsöverdomstolen 15 april 2014, mål nr UM 10697-11

Steg 2: "Vanlig" utredning. Uppfyller socialtjänstens villkor för att få bistånd

Gör den så gott den kan? Är det sökta nödvändigt för en skälig levnadsnivå? Går det att lösa på annat sätt?

Kammarrättsdomar om krav på planering

Skäligt med krav på två månaders egen försörjning efter flytt

Såsom make till den irakiska medborgaren NNs - som är bosatt i Sverige sedan maj 2009 - har NNo beviljats uppehållstillstånd i Sverige. Han vistas således lagligt i landet och i Linköpings kommun. NNs och NNo, som båda är i 20-årsåldern, har var för sig varit självförsörjande innan NNo flyttade till Sverige. Det bör ha stått klart för dem att de i vart fall under en inledande period skulle sakna tillräckliga medel för sin försörjning efter det att NNo flyttat till Sverige. Det har inte framkommit att flytten var akut, även om det får förutsättas att makarna på sikt vill leva och bo tillsammans för att vara tillförsäkrade en skälig levnadsnivå. Enligt kammarrättens mening är det i ett fall som detta dock rimligt att kräva att makarna planerar och tar ansvar för sin gemensamma försörjning i Sverige, i vart fall under en inledande period. Den av socialnämnden tillämpade tiden om ca två månader framstår som skälig. NNs och NNo kan inte anses ha gjort vad som rimligen kan krävas av dem. Det har inte heller framkommit att de varit i någon nödsituation. Kammarrätten i Jönköping 20 april 2011, mål nr 2422-10

Fel att ställa krav på tre månaders försörjning efter flytt

Den enskilde har enligt rättspraxis en skyldighet att planera sin ekonomi i sådana situationer där det finns anledning att räkna med att han eller hon kan komma att sakna medel för sin försörjning (se t.ex. RÅ 1997 ref. 2). Denna skyldighet gör sig inte minst gällande när man avser att flytta till ett annat land. Frågan är dock för hur lång tid bistånd kan nekas med hänvisning till skyldigheten att planera sin ekonomi. Enligt kammarrättens mening saknas det stöd i lagstiftning och rättspraxis för att med denna motivering vägra en person bistånd i tre månader efter en flytt, jfr Socialstyrelsens yttrande i Kammarrätten i Sundsvalls mål nr 1929-09, dom den 16 april 2010). Stadsdelsnämnden har därför inte haft fog för att avslå NN och hans frus ansökan om bistånd med hänvisning till deras skyldighet att planera sin ekonomi. Om paret i övrigt är berättigat till bistånd och i så fall med vilket belopp har inte prövats av nämnden.

Kammarrätten i Göteborg 14 april 2011, mål nr 5094-10

Flytt från Göteborg till Haparanda var inte Ok

KR Sundsvall 21 september 2010, mål nr 464-10

Flytt från Umeå till Gävle var Ok

Kammarrätten i Sundsvall 23 februari 2010, mål nr 2722-08

Slutsats: Om sökanden väljer att flytta till en annan kommun är detta i sig inget skäl för att avslå en ansökan om ekonomiskt bistånd. Det avgörande är på vilket sätt det påverkar sökandes möjlighet till egen försörjning. Om flytten minskar sökandes möjlighet att få annan försörjning kan detta vara en anledning att utreda om den sökanden verkligen gjort allt den kan för att bli självförsörjande så fort som möjligt.

Kan det vara ett rimligt krav att sökanden som planerar en resa åxå planerar för sin försörjning till dess att den rimligtvis hittar försörjning dit den reser?

Vad har vi rätt att, och vad ska vi, kontrollera?

Kanske en diskussion om sociala medier får plats där

Utan utredning som visar att lagens villkor är uppfyllda beviljas inte bistånd

För att socialnämnden ska kunna avgöra om en enskild har rätt till ekonomiskt bistånd behövs ett underlag för bedömning och beräkning. Om en enskild trots särskild begäran inte förser nämnden med det underlag som behövs eller motsätter sig att handläggaren tar nödvändiga kontakter, bör nämnden i regel kunna avslå ansökan. (Socialstyrelsens allmänna råd, SOSFS 2013:1 sidan 21 och i deras handbok sidan 112.)

De som begär en förmån har att visa att de är berättigade till förmånen (bland annat Kammarrätten i Stockholm 17 maj 2004, mål nr 790-04).

Utreda med respekt för sökandes självbestämmande och integritet

Socialtjänstens verksamhet ska enligt 1 kap. 1 § socialtjänstlagen bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet. Denna princip gäller givetvis när socialtjänsten utför en utredning om rätt till ekonomiskt bistånd. Utgångspunkten är att om den enskilde själv har sökt bistånd, bör uppgifter till grund för beslutet inhämtas främst från honom eller henne själv. Uppgifter från utomstående, en enskild eller en myndighet, bör primärt inte inhämtas om inte sökanden själv har gått med på det (prop. 1979/80:1 del A s. 400 och s. 562).

Kontoutdrag för att kolla inkomster och tillgångar, inte för att kolla vad sökanden använt sina pengar till

Socialtjänsten synes ha som rutin att begära in kontoutdrag som bl.a. visar gjorda uttag när en enskild ansöker om försörjningsstöd. I beslutet uttalas att det inte finns något att invända mot att socialförvaltningar generellt ber den enskilde att förete ett kontoutdrag från en bank för att visa eventuella inkomster och tillgångar. Att rutinemässigt begära in uppgifter om betalningar kan däremot inte anses stå i överensstämmelse med den s.k. portal-paragrafen i socialtjänstlagen om att socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet. (JO, beslutsdatum: 2012-12-07, diarienummer: 2816-2011.)

Hembesök

Principerna om självbestämmanderätt och integritet är grundläggande för socialtjänstens verksamhet. Utrymmet för att inom ramen för ett ärende som rör rätt till ekonomiskt bistånd göra oanmälda hembesök torde således vara mycket begränsat och bör kunna godtas endast i undantagsfall, t.ex. om socialtjänsten befarar att det föreligger en nödsituation. I andra fall ska socialtjänsten, om den anser att det är nödvändigt att göra ett hembesök, diskutera saken med den enskilde så att denne får möjlighet att ta ställning till om han eller hon vill acceptera det intrång i hans eller hennes integritet som ett hembesök otvivelaktigt utgör. (JO, beslutsdatum: 2011-06-21, diarienummer: 2542-2009.)

Privatlivets helgd är en grundlagsskyddad mänsklig rättighet

Enligt 2 kap. 6 § regeringsformen är varje medborgare skyddad mot bl.a. husrannsakan och liknande intrång. Med husrannsakan förstås varje av myndighet företagen undersökning av hus, rum eller slutet förvaringsställe oavsett syftet med undersökningen (prop. 1975/76:209 s. 147).

Lag eller annan föreskrift får enligt 2 kap. 23 § regeringsformen inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. I förevarande sammanhang aktualiseras främst artikel 8 i konventionen, som garanterar var och en respekt för bl.a. sitt hem. De aktuella grundlagsfästa fri- och rättigheterna kan enligt 2 kap. 12 § regeringsformen endast begränsas genom lag. Någon författningsbestämmelse som uttryckligen

ger socialförvaltningen rätt att i ett ärende om bistånd undersöka en enskild persons bostad finns inte. (JO, beslutsdatum: 2010-12-15, diarienummer: 6514-2009)

Handläggare önskade genomföra ett hembesök med kort varsel, i direkt anslutning till den enskildes besök på socialkontoret, samt uppmanade den enskilde att inte nämna att hennes boende skulle utredas när hon före hembesöket skulle ringa ett telefonsamtal. Det framstår som om förvaltningen, i vart fall denna gång, eftersträfvade samma effekt som av ett oanmält hembesök. Förvaltningens agerande står i strid med de principer som socialtjänstens verksamhet bygger på. Förvaltningen kritiseras för sitt agerande. (JO, beslutsdatum: 2012-11-08, diarienummer:2737-2011.)

Utreda misstänkta bidragsbrott

Hembesöket gjordes i syfte att "utreda misstänkt bidragsbedrägeri". Enligt 6 § bidragsbrottslagen ska bl.a. socialnämnden göra en anmälan till polis eller åklagare om det kan misstänkas att det har begåtts ett brott enligt bidragsbrottslagen. förarbetena till lagen sägs att en anmälan bör göras när det finns en "välgrundad anledning att anta att brott har begåtts". Det finns inga bestämmelser eller förarbetsuttalanden som behandlar frågan om nämnden får eller bör vidta några egna utredningsåtgärder - och i så fall vilka - innan nämnden gör en sådan anmälan. Om nämnden genomför ett hembesök för att utreda om det finns anledning att anta att ett brott begåtts skulle bl.a. bestämmelserna i rättegångsbalken om husrannsakan och hur en sådan ska gå till åsidosättas. Även i övrigt skulle de regler som finns för att skapa garantier för en rättssäker utredning om brott riskera att bli åsidosatta. Socialnämnden ska därför inte, enligt JO, genomföra hembesök som syftar till att utreda om den enskilde kan misstänkas för brott. Mot den bakgrunden borde nämnden inte ha gjort det aktuella hembesöket. Ärendet väcker frågor bl.a. om förhållandet mellan reglerna om bidragsbrott och de särskilda reglerna i socialtjänstlagen om återkrav, vilka egna utredningsåtgärder en socialnämnd kan vidta enligt dessa regelsystem och hur sådana åtgärder förhåller sig till Europakonventionens artikel 6, om rätten till en rättvis rättegång. Enligt JO finns det anledning att överväga dessa frågor i ett större sammanhang. En kopia av JO:s beslut överlämnas därför till Socialdepartementet och Justitiedepartementet för kännedom. (JO, beslutsdatum:2014-06-18, diarienummer:6798-2012.)

Om sökanden vill spela in ett samtal

Sammanfattningsvis anser jag att stadsdelsförvaltningen får anses ha fog för sin policy att enskilda, inte utan särskilt givet tillstånd, får göra bild- eller ljudupptagningar i förvaltningens allmänna utrymmen.

När det gäller den enskildes möjlighet att dokumentera sina samtal med handläggare, bör utgångspunkten vara att en ljudupptagning ska tillåtas, men att den enskilde efter en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet kan nekas att få göra en sådan upptagning.

Vad gäller bildupptagning bör utgångspunkten vara den omvända, dvs. en tjänsteman bör alltid, av hänsyn till sin integritet, ha rätt att motsätta sig att bli filmad under ett samtal. (JO:s ämbetsberättelse 2008/09 sidan 320; beslutsdatum 2008-06-30, diarienummer 1418-2007.)

Generella sekretessmedgivande

En blankett som används vid ansökan om försörjningsstöd inom Östermalms stadsdelsförvaltning innehåller ett generellt formulerat medgivande som ger socialtjänsten rätt att inhämta uppgifter om den enskilde biståndssökande från flera olika myndigheter och organisationer. Även om det uttryckligen anges på blanketten att socialtjänsten inhämtar uppgifterna vid behov måste man utgå från att den enskilde, genom sin underskrift, lämnar ett medgivande som i många fall går betydligt längre än vad förvaltningen behöver för att kunna utreda ansökan. JO finner det olämpligt att låta den enskilde underteckna en handling som ger handläggaren rätt att efter egen bedömning fritt ta ett antal utredningskontakter. Vilka utredningsåtgärder som socialnämnden behöver ta och hur uppgifterna ska inhämtas bör i stället bestämmas i samråd mellan handläggaren och sökanden. (JO, beslutsdatum:2013-05-02, diarienummer:4815-2012.)

Att vi har rätt att få ut uppgifter från myndigheter behöver inte betyda att vi får lämna ut uppgifter som avslöjar att sökanden är aktuell på socialen (tycker jag).

I SoL 11 kap 11 §§ räknas upp flera myndigheter som vi har rätt att få vissa uppgifter ifrån, CSN, Fk, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, Af och a-kassorna. För vissa uppgifter (förordning [2008:975] om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen) behöver dessa myndigheter inte ha något medgivande från sökanden utan kan, utan hinder av deras sekretess lämna uppgifterna till oss. Socialstyrelsen anser (handboken sidan 111) att det utifrån detta lagrum är fritt fram för oss att, genom att fråga efter uppgifter, "avslöja" att socialtjänsten är intresserad av den enskilde. Det skulle betyda att de som söker ekonomiskt bistånd inte skulle kunna hindra att tjänstemän på någon av de andra myndigheterna får reda på att de är aktuella hos oss på socialen. (Om vi har elektronisk åtkomst till uppgifterna blir situationen annorlunda. Då är det ingen person på den andra myndigheten som får reda på sökandes namn, så är vi oförhindrade att hämta uppgifterna.) Jag tycker denna tolkning stämmer dåligt med den enskildes rätt till integritet och värdet av vår sekretess. Regeringen gav 21 mars 2013 Socialstyrelsen i uppdrag (S2013/2347/FST) att utarbeta ett formulär som innefattar samtycke till att utredningskontakter togs med de i lagen uppräknade myndigheterna. Regeringen skriver "När det gäller användning av blanketter för att dokumentera samtycken för att inhämta uppgifter till socialtjänsten har detta varit föremål för prövning av Justitieombudsmannen JO (bl.a. JO 1997/98:328 f). JO har bl.a. uttalat att frågan om vilka utredningskontakter som socialnämnden behöver ta och hur uppgifterna ska inhämtas bör bestämmas i samråd mellan handläggaren och sökanden."

Fotografera i någons hem

Under ett hembesök efter en anmälan om oro för barn fotograferade socialtjänsten i bostaden mot bostadsinnehavarens vilja. De tagna fotografierna användes som underlag för sociala nämnden och förvaltningsrätten inför beslutet att barnen skulle omhändertas för vård. Det finns inte någon bestämmelse som ger socialtjänsten rätt att mot den enskildes vilja dokumentera sina iakttagelser med fotografier. Tjänstemännen har visat en flagrant brist på respekt för den enskildes integritet och rätt att bestämma i sitt eget hem. Handläggningen förtjänar allvarlig kritik. (JO, beslutsdatum:2013-04-15, dnr:4034-2011.)

Var försiktig med facebook

Socialstyrelsen har på sin hemsida under rubriken "Etik i socialtjänsten" bland annat tagit upp om det är lämpligt att som handläggare inom socialtjänsten använda facebook som en del av utredning och som kommunikationssätt. De skriver att

"Socialtjänsten kan i sin handläggning använda sig av all tillgänglig information – det gäller även information från Facebook. Information från Facebook ska som all annan information som inhämtas vara relevant för handläggningen, den ska värderas och källorna ska kritiskt granskas. En annan viktig utgångspunkt är att inte inhämta information bakom ryggen på den enskilde. Det är olämpligt att kommunicera sekretessbelagda uppgifter med enskilda via Facebook, om inte den enskilde gett sitt samtycke." Jag är mycket tveksam till att överhuvudtaget använda facebook eller e-post för att skicka sekretessbelagda uppgifter. Det är ju inte helt säkert att sökande som ger sitt medgivande, är medveten om vilka risker som finns. Därför tycker jag att det får bara används så länge det inte finns några andra alternativ - vem som nu bryr sig om vad jag tycker när Socialstyrelsen tycker annorlunda?

SLUT :-)